

Сергій Кузнєцов,

кандидат політичних наук,

директор

Навчального центру фахівців морського транспорту

ORCID: 0000-0002-8607-6414

<https://doi.org/10.32782/2306-9082/2021-41-7>

УДК 347.79:327 (477)

Чорноморський басейновий єврорегіоналізм: керівне положення правової (морської) доктрини (євроінтеграційний вимір: Україна – Рада Європи)

Україна заявила про своє бажання приєднатися до Ради Європи (далі – РЕ) шляхом подання відповідної заяви 14 липня 1992 року [1]. Резолюцією (92) 29 Комітет міністрів РЕ (далі – КМРЕ) доручив Парламентській асамблеї РЕ (далі – ПАРЄ) підготувати висновок стосовно ступеня готовності України до вступу до РЕ відповідно до положень Статутної Резолюції (51) 30 А. 26 вересня 1995 року під час своєї вересневої частини сесії 1995 р. ПАРЄ ухвалила позитивний висновок щодо заяви України на вступ до Ради Європи [2]. На засіданні РМРЕ, яке відбулося 19 жовтня 1995 р., на підставі винесеного 26 вересня 1995 р. ПАРЄ висновку було одностайно ухвалено резолюцію про запрошення України стати 37-м членом організації і приєднатися до її Статуту [3]. 31 жовтня 1995 р. Верховна Рада України

ухвалила Закон України «Про приєднання України до Статуту Ради Європи» [4]. Занотуємо, що на сучасному етапі відображенням пріоритетів співробітництва нашої держави в рамках РЕ є План дій Ради Європи для України до 2018-2021 р.р. [5].

12 жовтня 2018 року Рада національної безпеки і оборони України (далі – РНБО) приймає рішення щодо затвердження нової редакції Морської доктрини України (далі – РНБО 2018) [6]. Рішення Ради було введено в дію відповідним указом Президента України [7] і набрало чинності 13.10.2018 року. На виконання чинного рішення Ради (РНБО 2018) про зміни до Морської доктрини України на період до 2035 року в редакції 2009 року (Мордок 2009) було затверджено відповідною постановою Кабінету Міністрів України (далі – ПКМУ 2018/1108) [8], яка

набула чинності 28 грудня 2018 року, та якою було затверджено Морську доктрину України на період до 2035 року в редакції від 18 грудня 2018 року (далі – Мордок 2018). Набуття чинності ПКМУ 2018/1108 означає завершення заключної стадії процесу доктринотворення – «етапу доктриналізації на державному рівні». Отже, відбулася трансформація правової (морської) доктрини в Морську доктрину України на період до 2035 року.

У Мордок 2018 визначено стратегію та основні напрями подальшого розвитку України як морської держави, «виходячи з її просторових і геофізичних особливостей, місця та ролі у глобальній та регіональній системі міжнародних відносин». При цьому зазначено, що «розгортання активного політичного та економічного співробітництва з Європейським Союзом» потребують оновлення напрямів такого розвитку (ПКМУ 2018/1108. Розділ «Загальні питання»). Зокрема, «використання механізмів» міжрегіонального співробітництва, переваг членства приморських регіонів у «міжнародних організаціях (Асамблеї Європейських регіонів, Конференції приморських регіонів Європи тощо), розвиток транскордонного співробітництва» визначено напрямами розвитку механізмів міжнародного та міжрегіонального співробітництва у сфері морегосподарської діяльності (ПКМУ 2018/1108. Розділ «Розвиток міжнародного та міжрегіонального співробітництва»). На жаль, Мордок 2018 не приділяє уваги розвитку певних «форм» транскордонного співробітництва, зокрема «євро регіонам», не дивлячись майже на те, що вже у 2004 році відносини суб'єктів останньої було врегульовано в першій редакції Закону України «Про транскордонне співробітництво» (далі – ЗУ ТКС, 2018), а у статті 1 було наведено нормативно-правове визначення поняття, яке охоплюється терміном «євро регіон» [9].

Значущість морської діяльності у басейні Чорного моря викликає необхідність подальшого удосконалення правового регулювання відносин, які при цьому виникають, і ставить завдання забезпечення економічної раціональності та екологічної безпеки її здійснення на глобальному (міжнародно-правовий вимір), регіональному (євроінтеграційний вимір) і національному (регіональний і міжрегіональний вимір у межах України) рівнях. Останнє визначає спрямованість досліджень автора у визначеній сфері. Із вказаного випливає рішення про те, що слід звернутися до аналізу та оцінки переваг, недоліків та перспектив прийняття Чорноморського басейнового євро регіоналізму як керівного положення правової (морської) доктрини України. Отже, об'єктом дослідження визначено процес реалізації невідкладних заходів щодо захисту національних інтересів на Півдні та Сході України, у Чорному та Азовському морях і Керченській протоці. Предметом дослідження обрано аналіз та оцінку переваг, недоліків і перспектив прийняття Чорноморського басейнового євро регіоналізму як керівного положення правової (морської) доктрини України. Саме це визначає теоретичну і практичну актуальність цього дослідження.

Мета статті полягає в аналізі та оцінці переваг, недоліків та перспектив прийняття Чорноморського басейнового євро регіоналізму як керівного положення правової (морської) доктрини України.

Досліджень, що стосуються питань визначення поняття, яке охоплюється терміносполученням «морський євро регіоналізм», його сутності та практичного використання як принципу правової (морської) доктрини для України, зовсім небагато. Отже,

є доцільним та необхідним зробити аналіз найбільш значущих наукових праць з цього приводу. Слід зазначити, що дослідженню питань розвитку, становлення, тенденцій та інституалізації міжнародного регіонального співробітництва були присвячені численні праці. Так, наукові розвідки з зазначених питань здійснювали Т. Зонова [10], Н. Мікула [11], І. Студенніков [12], І. Кицюк [13], В. Монастирний [14], І. Осадца [15], О. Лизанець [16], В. Трояновський [17], В. Реутов [18], П. Черномаз [19; 20], В. Ястшембська [21], Н. Самойленко [22; 23], В. Ноорет, О. Kramschi [24]. Вказані наукові дослідження та міжнародно-правові правові акти, прийняті в рамках діяльності Ради Європи, склали емпіричну базу дослідження.

19 вересня 1946 року Вінстон Черчилль в університеті Цюріху заявив, що треба будувати «Сполучені штати Європи», у яких «європейські нації змушені будуть співпрацювати» [25]. Загальновизнано, що саме ідея «співпраці» європейських держав стала основою створення міжнародної міжурядової організації [26, с. 178, 386] – Ради Європи, яку було офіційно засновано 5 травня 1949 року «Лондонською Угодою», підписаною десятьма країнами-засновниками. Ця міжнародна угода зараз відома як Статут Ради Європи [27]. У Преамбулі цього документу зазначено, зокрема, що рішення про необхідність створити РЄ – організацію, яка об'єднає європейські держави, які мають однакові погляди (“all like-minded countries of Europe”), у більш тісний союз (“to create an organisation which will bring European States into closer association”) і сприятиме економічному та соціальному прогресу, зміцненню мира, збереженню людського суспільства та цивілізації, що впливає із впевненості її засновників в тому, що реалізувати вказане можливо лише на засадах справедливості та міжнародного

співробітництва (“based upon justice and international co-operation”).

Щодо вищенаведеного тексту, слід звернути увагу на тлумачення офіційного перекладу терміна “co-operation” – складової частини терміносполучення “international co-operation”, з огляду на те, що перекладачі не застосували наявне в українській мові слово-термін «кооперація». Так, слово-термін «кооперація» визначають як одну з форм організації праці, якщо декілька осіб спільно беруть участь в одному і тому ж процесі праці або у різних, але пов'язаних між собою процесах праці (тобто, йдеться про «співпрацю»), але посилаються при цьому на те, що це слово-термін іноземного походження – від лат. “cooperatio” – «співробітництво». При цьому визначають слово-термін «координація» як «упорядкування, узгодження, підпорядкування», посилаючись на те, що це слово-термін також іноземного походження – від лат. “co(n)” – «спільно, разом» + “ordinatio”, тобто є двоскладовим. З наведеного слід зробити висновок про те, що слово-термін «кооперація» також має іноземне походження та є двоскладовим – “co(n)” – «спільно, разом» + “operatio” – «операція» – виконання певного завдання, а разом – «спільне виконання певного завдання» (тобто, йдеться про «співпрацю») [28, с. 204, 205, 277]. Звернемося до тлумачення латинської фразеології. Отже, наприклад: “sensus” – розум, здоровий глузд, розуміння; “consensus communis” – спільна/загальна згода [29, с. 44, 260]. Існує багатозначність і у перекладах і тлумаченні слова “co-operation”, що надаються у відповідних словниках – це: співробітництво; співпраця (спільна праця) [30, с. 436]; співробітництво, спільні дії [31, с. 64]; співробітництво, спільні дії, сприяння [32, с. 119]. Отже, терміносполучення “international co-operation” більш вдало перекладати як «міжнародна співпраця» та визначати його як

одну з форм міжнародної організації взаємодії – спільної участі в процесі виконання певного завдання, що має міжнародний характер.

В. Ястшембська у своєму дослідженні [21] здійснила спробу пошуку відповіді на запитання щодо сутності «нового регіоналізму, який запроваджується сьогодні в Євросоюзі» та які його формально-правові рамки, механізми, наслідки і перспективи функціонування. Аналізуючи літературу, яка досліджує, зокрема, сутність поняття «регіон», вона стверджує, що, незважаючи на відмінності у дефініціях, існує «одноголосність» у визнанні того, що це – «конкретний простір», який можна чітко виділити за певною системою ознак. «Залежно від виду ознаки або групи ознак, можна виділити кліматичний, історичний, демографічний, географічний, економічний, прикордонний, транскордонний, екологічний, адміністративно-політичний та інші регіони» (останнє твердження цитоване В. Ястшембською із посиланням (див.: [33]). Зміцнення регіональних зв'язків в умовах європейської інтеграції і процесів глобалізації відбувається, зокрема, «внаслідок поглиблення процесів економічної, політичної і суспільної інтеграції». При цьому, процес інтеграції здійснюється, зокрема, «шляхом поглиблення транскордонного співробітництва або в рамках євро регіонів» [21].

Подальший розвиток форм і методів міжнародної співпраці набув у появі т. зв. «євро регіонів» – здійсненні заходів, які мали сприяти досягненню переваг спільної діяльності «понад державними кордонами». Термін «євро регіон» виводиться, на думку В. Ястшембської, з найстарішої ініціативи «транскордонного співробітництва» “Euroregio”, відповідно до якої вперше було створено у 1958 році Євро регіон «Гронау» (Euroregion Enschede-Gronau), що охопив територію голандсько-німецького

прикордоння. Такий спосіб розвитку інтеграційних процесів «становить проєкцію альтернативних вирішень, які сприяють зміцненню інтеграційних зв'язків між країнами-членами і, одночасно, є спробою нівелювання різниць між державою і регіоном». При цьому назва «євро регіон» означає одночасно «європейській регіон, розташований на межі двох або декількох сусідніх держав» і «організацію, яка створена для координації співробітництва сторін євро регіонального договору на цій території». Перша частина терміна «євро регіон» – «євро» відноситься до просторового розташування та інтеграційних процесів, які відбуваються у Європі, а його друга частина – «регіон» вказує на територію, яка наділена певними ознаками [21]. Деякі автори визначають поняття «євро регіон» як «географічний простір, який охоплює прикордонні зони двох або більшої кількості країн, які «хочуть між собою співпрацювати і координувати діяльність місцевих громад у різних сферах» (цитоване В. Ястшембською із посиланням (див.: [34, р. 37]).

Практика прикордонного співробітництва як складова частина інтеграційних процесів у Західній Європі набуває найбільшого розвитку після Другої світової війни (докладніше про це див., наприклад: [14; 16]). Отже, «складається новий напрям міжнародного співробітництва – прикордонний, який, за складністю завдань, співвідноситься з міжнародними стосунками» [22, с. 228], а далі «поряд зі звичним поняттям «прикордонне співробітництво» у політичному та науковому лексиконі Західної Європи усе частіше став з'являтися новий термін – «транскордонне співробітництво» [12, с. 309]. Це, поки ще, словосполучення «охарактеризувало якісно новий рівень співпраці прикордонних територій, а його впровадження означувало поступовий перехід від однієї

історичної фази, відомої як «Європа держав», до іншої, докорінно нової – «Європа регіонів» [13, с. 24] (докладніше про це див., наприклад [10]).

Згадані вище процеси набули «навалального характеру» і призвели до того, що з 1958 р. до початку 70-х років було створено понад 20 єврорегіонів, а в травні 1980 р. було підписано договір, який потім було трансформовано у багатосторонню конвенцію про принципи такого співробітництва – так званої «Мадридської конвенції» – Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями [35]. 21 травня 1980 р. Мадридську конвенцію було відкрито до підписання для усіх європейських держав; 22 грудня 1981 р. після набуття 4 ратифікацій, відповідно до частини 2 статті 9, конвенція набула чинності. 14 липня 1993 року Україна за запрошенням КМРЕ (ще до набуття членства у РЕ!) приєдналася до Мадридської конвенції (далі – ЄРК) [36].

Загальноприйнятим є оцінювати ЄРК як першу спробу правового регулювання відносин, які виникають у сфері зміцнення євроінтеграційних зв'язків, і яка стала першим профільним міжнародним документом, який містить міжнародні стандарти у сфері міжнародного міжрегіонального співробітництва. При цьому, з точки зору міжнародного права, можна стверджувати, що йдеться про створення міжнародних неурядових організацій (далі – МНО) [26, с. 179].

Так, у Преамбулі ЄРК зазначено, що її прийняття відповідає не тільки основній меті РЕ – «досягнення більш тісної єдності між її членами і сприяння співробітництву між ними (“to achieve a greater unity between its members and to promote co-operation between them”), а й відповідає прагненню РЕ «забезпечити участь територіальних общин або органів влади Європи в досягненні цієї мети (“shall

ensure the participation of the territorial communities or authorities of Europe in the achievement of its aim”)), враховуючи набутий досвід, який свідчить про те, що «співробітництво між місцевими та регіональними властями в Європі дозволяє їм ефективно виконувати свої завдання і сприяє, зокрема, благоустрою та розвитку прикордонних регіонів» (“co-operation between local and regional authorities in Europe makes it easier for them to carry out their tasks effectively and contributes in particular to the improvement and development of frontier regions”), їх «економічному і соціальному прогресу» (“the economic and social progress”), а також «солідарності, що об'єднує європейські народи» (“the spirit of fellowship which unites the peoples of Europe”).

Важливе значення має нормативно-правове визначення понять, що вживаються в ЄРК. Так, із змісту ч. 1 ст. 2 ЄРК випливає, що «транскордонне співробітництво» (“transfrontier co-operation”) означає (занотуємо, що цей термін вперше вжито в ЄРК) будь-яку взаємодію – спільну дію (“any concerted action), за умови, що: це спільна дія територіальних общин або органів влади, які перебувають під юрисдикцією двох або декількох держав-сторін ЄРК (“Contracting Parties”); це спільна дія, метою якої є посилення і розвиток добросусідських відносин (“designed to reinforce and foster neighbourly relations”); це спільна дія, що здійснюється на підставі двосторонніх або багатосторонніх угод або домовленостей (в адміністративній сфері); це спільна дія, що здійснюється в межах компетенції територіальних общин або органів влади, визначеної внутрішнім законодавством (“in the framework of territorial communities’ or authorities’ powers as defined in domestic law”) (рамки й характер такої компетенції ЄРК не змінює (“the scope and nature of such powers shall not be altered by this Convention”).

Відповідно до ч. 2 ст. 2 ЄРК поняття «територіальні общини» та «територіальні органи» спільно визначені як общини, органи влади або організації (“communities, authorities or bodies”), які здійснюють свої функції в межах місцевості або регіону (“exercising local and regional functions”), і визнаються як такі внутрішнім законодавством кожної держави (“regarded as such under the domestic law of each State”). При цьому ст. 2 закріплює право кожної держави під час підписання ЄРК або через подальше повідомлення Генерального секретаря РЄ визначити общини, органи влади або організації, а також діяльність і форми, якими вона має намір обмежити сферу застосування ЄРК або виключити з неї.

Вже через рік після оприлюднення ЄРК – у 1981 році з’явилася Європейська хартія прикордонних і транскордонних регіонів (далі – ЄХПТР), яку було підготовлено Асоціацією європейських прикордонних регіонів (далі – АЄПР) [37]. ЄХПТР було прийнято у формі кодексу транскордонного співробітництва, який було розроблено в результаті обміну досвідом на форумі АЄПР і у якому наголошувалося, зокрема, що прикордонні і транскордонні регіони є рушійними силами регіонального розвитку (докладніше див. [24]).

Наступним кроком на шляху правового забезпечення євроінтеграційного процесу стало прийняття РЄ Європейської хартії місцевого самоврядування (далі – ЄХМС) [38]. ЄХМС було запропоновано до підписання державам-членам 15.10.1985 року; 01.09.1988 року вона набула чинності. 15 липня 1997 року Україна ратифікувала [39] ЄХМС [40]. Занотуємо, що Україна підписала [41] і Додатковий протокол до ЄХМС про право участі у справах місцевого органу влади [42].

Метою ЄХМС є правове забезпечення єдиних європейських стандартів для контролю та захисту прав

місцевих органів влади, «які найбільш близькі до громадянина і дати йому можливість ефективно брати участь у прийнятті рішень, які зачіпають його повсякденне оточення». ЄХМС зобов’язує держави-сторони до застосування загальних правил, що гарантують політичну, адміністративну та фінансову незалежність місцевих властей [43, с. 35]. У принципі вимоги, зазначені у частині першій ЄХМС відносяться до всіх категорій та рівнів місцевих органів влади у всіх державах-членах. Ці вимоги потенційно відносяться до всіх видів місцевих органів влади, де вони існують. При цьому ст. 13 ЄХМС дозволяє державам-учасникам виключати певні категорії органів влади з її змісту. Деякі українські дослідники оцінюють ЄХМС як «основний міжнародно-правовий документ» для держав-членів РЄ на сучасному етапі [17]; як перший документ такого роду, що гарантує виконання принципу субсидіарності – вищі адміністративні органи повинні вирішувати конкретні проблеми лише у випадку, якщо їх вирішення силами місцевих адміністрацій є неефективним або неможливим (докладніше див., наприклад: [44]).

Особливою подією в житті Європи стало прийняття 6 листопада 1989 р., під час святкування 40-ї річниці створення Ради Європи, спеціальної Декларації з питань транскордонного співробітництва. Комітет Міністрів Ради Європи висловив своє задоволення досягнутим прогресом у створенні атмосфери добросусідських відносин у прикордонних регіонах, висловив подяку транскордонним інститутам, організаціям і асоціаціям за їхні зусилля у вирішенні спільних проблем [15, с. 49].

Наступним кроком удосконалення ЄРК стало прийняття до неї Додаткового протоколу [45], який було відкрито до підписання державами-сторонами ЄРК у Страсбурзі 09.11.1995 р. і набув

чинності 01.12.1998 р. (підписаний від імені України 1 липня 2003 року (далі – Додатковий протокол до ЄРК) [46] та Протоколу № 2 [47], який було відкрито до підписання державами-сторонами ЄРК у Страсбурзі 05.05.1998 р. і набув чинності 01.02.2001 р. (підписаний від імені України 3 листопада 1998 року (далі – Протокол № 2 до ЄРК) [48]. Обидва протоколи було ратифіковано Україною 24.06.2004 р. із відповідними заявами [49] і набули чинності 28.07.2004 року.

Держави-члени РЄ, які підписали Додатковий протокол до ЄРК, визнали необхідність її приведення у відповідність до існуючої в Європі ситуації шляхом її доповнення з метою посилення транскордонного співробітництва між сторонами, що згадуються у ст. ст. 1 і 2 ЄРК, зокрема тих, що знаходяться у прикордонних районах (“in border areas”) [50]. При цьому визнається і поважається їх право укладати відповідні угоди (ч. 1 ст. 1), які можуть передбачати створення органу транскордонного співробітництва (“may set up a transfrontier co-operation body”), який може мати правосуб’єктність або не мати її (ст. 3). Положеннями ст. ст. 4 і 5 визначається правовий статус та регулюється діяльність створюваного, відповідно до ст. 3 органу.

Держави-члени РЄ, які підписали Протокол № 2 до ЄРК, визнали, що для ефективного виконання своїх завдань територіальні общини або власті поглиблюють співробітництво не тільки із сусідніми властями інших держав – «транскордонне співробітництво» (“not only with neighbouring authorities of other States – “transfrontier co-operation”), але й з іноземними властями, які не є сусідами, але з якими існують спільні інтереси – «міжтериторіальне співробітництво» (“but also with foreign non-neighbouring authorities having common interests (“interterritorial co-operation”), а також що таке співробітництво здійснюється

не тільки в рамках транскордонного співробітництва між органами та асоціаціями територіальних общин або властей, але й на двосторонньому рівні (“are doing so not only within the framework of transfrontier co-operation bodies and associations of territorial communities or authorities but also at bilateral level”). За відсутності у галузі міжтериторіального співробітництва документа, який співвідноситься з ЄРК, держави-сторони Протоколу № 2 до ЄРК діяли з метою забезпечити таке співробітництво міжнародно-правовою базою. В свою чергу, створення Протоколу № 2 до ЄРК базувалося “*mutatis mutandis*” [51] на відповідних положеннях ЄРК (ст. 3), Додаткового протоколу до ЄРК (ст. 4), а також Віденської декларації глав держав і урядів держав-членів РЄ, в якій, зокрема зазначено, що створення Європи «толерантною і процвітаючою» залежить не тільки від співробітництва між державами, але потребує «транскордонного співробітництва між місцевими та регіональними владами» [52]. Виходячи зі змісту ст. 1 Протоколу № 2 до ЄРК, можна визначити поняття «міжтериторіальне співробітництво» як будь-яку взаємодію – спільну діяльність (“any concerted action”), але крім відносин транскордонного співробітництва між сусідніми властями (“other than relations of transfrontier co-operation of neighbouring authorities”), та за умови, що така спільна діяльність спрямована на започаткування відносин (“designed to establish relations”) між територіальними общинами або властями двох або більше Договірних Сторін, включаючи укладання угод про співробітництво (“including the conclusion of co-operation agreements”) з територіальними общинами або властями інших держав.

Бажання Комітету міністрів РЄ (далі – КМРЄ) усунути перешкоди транскордонному та міжтериторіальному співробітництву було

реалізовано у 2005 році створенням відповідної рекомендації державам-членам РЄ [53]. Створюючи Рекомендацію КМРЕ прийняв до уваги багаточисельні приклади «доброї практики» транскордонного співробітництва (на підставі щорічних доповідей Комітету експертів щодо розвитку трансграничного співробітництва у Центральній і Східній Європі), а також відповідні положення Вільнюської декларації «Про регіональне співробітництво і посилення демократичної стабільності у Великій Європі» (прийнята КМРЕ 3.05.2002) [54] та Кишинівської політичної декларації «Про трансграничне і міжтериторіальне співробітництво між державами Південно-Східної Європи» (прийнята КМРЕ 6.11.2003) [55]. У вказаних деклараціях зазначається, зокрема, що кордон має сприяти контактам, обміну та діалогу між народами і цивілізаціями та міститься заклик розвивати, поглиблювати й зміцнювати прикордонне співробітництво між місцевими і регіональними властями.

Особливої уваги, з огляду на предмет і мету дослідження, заслуговує аналіз змісту третього протоколу до ЄРК. Протокол № 3 до ЄРК [56] було відкрито до підписання та приєднання державам, які є сторонами ЄРК 16.11.2009 р.; набуття чинності – 01.03.2013 р.; підписаний від імені України 16.11.2009 р. [57] (далі – Протокол № 3 до ЄРК [58]). Протокол № 3 до ЄРК було ратифіковано Україною 16.05.2012 р. [59]; 01.03.2013 р. він набув чинності [60].

Як вказано у Преамбулі Протоколу № 3 до ЄРК, цей документ було розроблено з метою доповнення вже наявних «законодавчих рамок» (“the legal framework”) в галузі транскордонного та міжрегіонального співробітництва (“in the field of transfrontier or interterritorial co-operation”) та сприяння співробітництву між територіальними общинами або властями, які

належать до різних держав, «відповідно до політико-адміністративних структур» (“in keeping with States’ political and administrative structures”), усвідомлюючи відмінності між державами «стосовно політико-адміністративної організації» територіальних общин та властей (“in terms of the political and administrative organization”), а також «міжнародних зобов’язань» держав. Розробники документу прийняли до уваги Декларацію Третього саміту глав держав та урядів Ради Європи (м. Варшава, 16-17 травня 2005 року) та прийнятий на Саміті План дій [61].

Протокол № 3 до ЄРК визначає поняття, правовий статус, правосуб’єктність, правоздатність, дієздатність та умови створення та функціонування «об’єднань єврорегіонального співробітництва» (“euroregional co-operation groupings (ECGs)”) [62, с. 90, 833]. Так, відповідно до змісту ч. 1 ст. 1, «орган транскордонного співробітництва (далі – Орган ТКС)» (“a transfrontier co-operation body”) може утворюватися у формі «угруповання єврорегіонального співробітництва (далі – Угруповання ЄРС)» (“in the form of a Euroregional co-operation grouping (ECG)”) [63]. При цьому, «Орган ТКС у формі Угруповання ЄРС» (далі – ТКС-ЄРС) може утворюватися: 1) на території держав-членів РЄ, які є Сторонами Протоколу № 3 до ЄРК (п. 1, ст. 1); 2) з метою заохочення, підтримки та розвитку транскордонного та міжтериторіального співробітництва у сферах спільної компетенції та відповідно до повноважень, установлених згідно з національним законодавством відповідних держав (п. 2, ст. 1); 3) як юридична особа, що підпадає під дію законодавства Сторони, яка є державою-членом РЄ та у якій знаходиться його штаб-квартира (п. 1, ст. 2); 4) як «корпоративний суб’єкт» (“corporate entity”), учасниками якого є: територіальні общини або власті; заінтересовані держави-члени РЄ;

будь-які юридичні особи, створені з конкретною метою задоволення потреб, що становлять загальний інтерес, та які не займаються виробничою або комерційною діяльністю, якщо: а) їхня діяльність фінансується переважно державою, територіальною общиною або владою чи подібним органом або б) їхнє управління підлягає контролю цими суб'єктами, або в) половина членів їхнього адміністративного, управлінського чи наглядового органу призначається державою, територіальною общиною або владою чи подібним органом (ч. 1, ст. 3).

ТКС-ЄРС засновується, відповідно до ст. 4 Протокол № 3 до ЄРК, шляхом укладання письмової Угоди про заснування/приєднання до ТКС-ЄРС (далі – Угода) між її членами-засновниками (п. 1), в якій містяться: перелік членів, назва, адреса штаб-квартири, строк існування, мету й завдання, а також географічна сфера її застосування п. 3). В Угоді мають бути перелічені завдання ТКС-ЄРС, які його члени йому доручають, та які мають відповідати компетенції членів згідно з їхнім відповідним національним законодавством (п. 1, ст. 7). До укладання Угоди територіальні общини або власті інформують/сповіщають свої національні органи влади стосовно цього наміру чи отримують від них дозвіл (відповідна документація додається (п.4, ст. 4). Після укладання Угода реєструється чи опубліковується відповідно до застосовного національного законодавства (п. 7).

Складовою частиною Угоди є Статут ТКС-ЄРС (ч. 1, ст. 5), в якому мають бути перелічені завдання ТКС-ЄРС, які його члени йому доручають, та які мають відповідати компетенції членів згідно з їхнім відповідним національним законодавством (п. 1, ст. 7).

До Частини II Протоколу № 3 до ЄРК включено, зокрема, Статтю 13 «Виконання Протоколу», якою визначено, що Сторони вживають таких

законодавчих, адміністративних чи інших заходів, які «є відповідними для забезпечення виконання положень Частини I (п. 1). При цьому для сприяння виконанню Протоколу буде створено Додаток, який передбачатиме «детальніші, але факультативні положення», щодо заснування та функціонування ТКС-ЄРС, які розроблятимуться РЄ й додаватимуться до Протоколу, як тільки їх схвалить КМРЄ (п. 6) [64]. Положення Додатку можуть бути відтвореними «так, як вони є», або адаптовані повністю або частково [65], згідно з відповідними конституційними та законодавчими процедурами (п. 2, п. 3).

Вищенаведене дає підстави сформулювати наступні **висновки і пропозиції**.

1. Поняття, що охоплюється терміном «регіоналізм», можна, у загальному вигляді, визначити як практику формування правового режиму регіонального співробітництва – спільних дій у сфері реалізації спільних інтересів або захисту від спільних загроз у певному регіоні. З наведеного визначення випливають такі його ознаки – а) об'єктивно існуючі ознаки: просторова визначеність – існування певного регіону (території в певних межах (кордонах) та цільова визначеність – існування спільних інтересів та/або спільних загроз; та б) суб'єктивні ознаки: суб'єктна визначеність – наявність визначеного кола суб'єктів; предметна визначеність – спільне розуміння необхідності співробітництва; юридична визначеність – спільне розуміння необхідності формування відповідного правового режиму. Звідси: «єврорегіоналізм» – це практика формування правового режиму регіонального співробітництва держав-членів Ради Європи у сфері реалізації спільних інтересів та/або захисту від спільних загроз в Європі; «морський регіоналізм» – це практика формування правового режиму регіонального співробітництва

будь-яких заінтересованих суб'єктів у сфері реалізації спільних інтересів та/або захисту від спільних загроз, що стосуються морської діяльності в певному морському басейні; «морський єврорегіоналізм» – це практика формування правового режиму регіонального співробітництва держав-членів Ради Європи у сфері реалізації спільних інтересів та/або захисту від спільних загроз, що стосуються морської діяльності в певному європейському морському басейні. Якщо зазначене стосується басейну Чорного моря, то слід розуміти, що йдеться про «Чорноморський басейновий єврорегіоналізм».

2. ЄРК як перша спроба правового регулювання відносин, які виникають у сфері міжнародної транскордонної співпраці, стала першим профільним міжнародним документом, який містить міжнародно-правові стандарти у цій сфері міжнародного регіонального співробітництва, отже є першою спробою формування його правового режиму і правовою основою участі в міжнародному регіональному співробітництві територіальних общин та територіальних органів влади держав-членів Ради Європи.

В ЄРК було надано (вперше) нормативно-правове визначення поняття, що охоплюється терміносполученням «транскордонне співробітництво» як будь-якої скоординованої спільної дії (дій), що реалізуються: 1) на підставі договорів, угод або домовленостей (в адміністративній сфері), які, серед іншого, можуть передбачати заснування спеціального корпоративного утворення певної форми – союзу, асоціації, неприбуткової організації та т. ін. – «об'єднання транскордонного співробітництва» (далі – ОТКС). Однією з форм ОТКС є «угруповання

єврорегіонального співробітництва» (далі – УЄРС). Правовий статус ОТКС та правовий режим їх діяльності визначаються відповідними положеннями; 2) у межах компетенції сторін – територіальних общин, органів влади або організацій, які: перебувають під юрисдикцією двох або декількох держав-сторін ЄРК; здійснюють свої функції в межах місцевості або регіону; визнаються як такі внутрішнім законодавством кожної держави і не підпадають під його виключення та обмеження; 3) у спосіб, який відповідає положенням ЄРК і не порушує вимог внутрішнього законодавства цих сторін; 4) з метою посилення і розвитку добросусідських відносин і сприяння, зокрема, благоустрою та розвитку прикордонних регіонів.

3. Якщо регіональне співробітництво спрямовано на започаткування відносин між територіальними общинами або властями двох або більше сторін, включаючи укладання угод про співробітництво з територіальними общинами або властями інших держав (не тільки із сусідніми, але й з іноземними властями, які не є сусідами), з якими існують спільні інтереси, а також здійснюється не тільки в рамках транскордонного співробітництва між органами та асоціаціями територіальних общин або властей, але й на двосторонньому рівні, воно визначається в ЄРК як «міжтериторіальне співробітництво».

4. Чорноморський басейновий єврорегіоналізм слід розглядати як одне з керівних положень правової (морської) доктрини для України; при цьому, пропонованою формою ОТКС (об'єднання транскордонного співробітництва) є УЄРС (угруповання єврорегіонального співробітництва).

Список використаних джерел

1. Співробітництво України в рамках Ради Європи. URL : <https://coe.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/2554-cooperation>.
2. Висновок Парламентської асамблеї (ПА) РЄ № 190 (1995). URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_590#Text.
3. Статут Ради Європи. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001#Text.
4. Про приєднання України до Статуту Ради Європи: Закон України від 31.10.1995. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/398/95-%D0%B2%D1%80#Text>.
5. Council of Europe Action Plan for Ukraine 2018–2021. URL : <https://rm.coe.int/168078b606>.
6. Про невідкладні заходи щодо захисту національних інтересів на Півдні та Сході України, у Чорному та Азовському морях і Керченській протоці: Рішення РНБО України від 12.10.2018. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0011525-18#Text>.
7. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 12 жовтня 2018 року «Про невідкладні заходи щодо захисту національних інтересів на Півдні та Сході України, у Чорному та Азовському морях і Керченській протоці»: Указ Президента України від 12.10.2018 № 320/2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/320/2018#n2>.
8. Про внесення змін до Морської доктрини України на період до 2035 року : Постанова Кабінету Міністрів України від 18.12.2018 № 1108. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1108-2018-%D0%BF#Text>
9. Про транскордонне співробітництво: Закон України від 24.06.2004 (перша редакція). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1861-15/ed20040624#Text>.
10. Зонова Т.В. От Европы государств к Европе регионов? *Полис*. 1999. № 5. С. 155–164.
11. Мікула Н. Міжтериторіальне та транскордонне співробітництво. Львів : ІРД НАН України, 2004. 395 с.
12. Студенніков І. Транскордонне співробітництво та його роль в процесі європейської інтеграції України. *Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки*. Вип. 15. Київ, 2006. С. 309–322.
13. Кицюк І. Теоретичні аспекти транскордонного співробітництва. *Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки*. 2009. Вип. 4.
14. Монастирний В.М. Світовий досвід інтеграційних процесів на регіональному рівні. *Теорія та практика державного управління*. 2009. Вип. 1. С. 453–459.
15. Осадца І.С. Транскордонне співробітництво як складова частина європейської інтеграції країни. *Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки*. 2009. Вип. 4. С. 48–54.
16. Лизанець О.В. Становлення і розвиток прикордонного співробітництва регіону. URL : http://www.nbuv.gov.ua/portal/natural/Nvuu/Ekon/2010_30/statti/2_8.htm.
17. Трояновський В.В. Європейська хартія місцевого самоврядування як фундамент розвитку місцевої демократії в державах Європи. URL : http://academy.gov.ua/ej/ej10/doc_pdf/Troyanovsky.pdf.
18. Реутов В.Є. Транскордонне співробітництво регіонів України: теоретико-практичні аспекти розвитку. *Ефективна економіка*. 2011. № 12. URL : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=912>.
19. Черномаз П. Міжрегіональне транскордонне співробітництво в Європі: від єврорегіонів до об'єднань єврорегіонального співробітництва. *Регіон – 2011: стратегія оптимального розвитку*. Матеріали наук.-практ. конф. з міжнародною участю (м. Харків, 10-11 листоп. 2011 р.). Харків : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2011. С. 55–58.
20. Черномаз П. Тенденции институционализации объединений еврорегионального сотрудничества и их влияние на трансграничное сотрудничество в Украине. *Формування мереж прикордонного співробітництва України*: Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Чернівці, 12-13 трав. 2011 р.). Чернівці : ЧТЕІ КНТЕУ, 2011. С. 159–162.

21. Ястшембська В. Роль єврорегіонів і трансграничного співробітництва в процесі європейської інтеграції. URL : <http://ved.odessa.gov.ua/ru/transgranichnoe-sotrudnichestvo/stati-transgranichnoe-sotrudnichestvo/rol-vroregonv-transkordonnogo-sprvobntictva-u-proces-vropejsko-ntegrac/>.
22. Самойленко Н.С. Розробка теоретичних засад транскордонного співробітництва країнами Європейського Союзу (1949-2009 р.р.). *Гуржійські історичні читання*. Вип. 8/9 (2014–2015). С. 228–231. URL : [gurit_2014-2015_8-9_83](http://www.gurit.org.ua/gurit_2014-2015_8-9_83).
23. Самойленко Н.С. Утворення європейської системи транскордонного співробітництва: досвід та перспективи розвитку (друга половина 1951-х – 2000-і рр.). *Гуржійські історичні читання*. Вип. 10(2015). С. 226–229. URL : [gurit_2015_10_85](http://www.gurit.org.ua/gurit_2015_10_85).
24. Hooper V., Kramsch O. Cross-Border Governance in the European Union. – Taylor & Francis, 2004. 256 p. URL : <https://books.google.com.ua/books?id=-3MQzSXosZYC&dq=Cross-Border+Governance+in+the+European+Union&hl=ru&sa=X&ved=2ahUKEwiYjM-zkaXuAhVBkMMKHfX9CnMQ6AEwAHoECAAQAg>.
25. Промова В. Черчилля в університеті Цюріху 19 вересня 1946 року. URL : https://www.bbc.com/ukrainian/indepth/story/2007/03/070326_gera_europe_oh.
26. Словарь международного права / Бацанов С.Б., Ефимов Г.К., Кузнецов В.И. и др. Москва : Междунар. отношения, 1986. 432 с.
27. Statute of the Council of Europe (London, 5.V.1949). *European Treaty Series*. No. 1. URL : <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/rms/0900001680935bd0>.
28. Краткий словарь иностранных слов / под ред. И.В. Алехина и Ф.Н. Петрова. Москва : Гос. изд-во иностр. и нац. словарей, 1952. 488 с.
29. Латинська фразеологія: словник-довідник / авт. уклад. П.І. Осипов. К.: Академвидав, 2009. 344 с.
30. Російсько-український словник. У 3-х т. Т. 3 / Ред. тому С.І. Головащук, Л.А. Коробчинська, М.М. Пилинський. Київ : Головна ред. Української радянської енциклопедії. 884 с.
31. Новий англо-російський юридичний словник / Березовенко С.М., Березовенко Ю.Ф., Чернобай С.М., Яценко І.С. Київ : Євроіндекс Лтд, 1993. 320 с.
32. Англо-русский юридический словарь / С.Н. Андрианов, А.С. Берсон, А.С. Никифоров. Москва : РУССО, 2002. 512 с.
33. Euroregiony w nowym podziale terytorialnym Polski, Główny Urząd Statystyczny, Urząd Statystyczny we Wrocławiu, Warszawa-Wrocław 1999.
34. Mały słownik stosunków międzynarodowych, Warszawa 1996.
35. European Outline Convention on Transfrontier Co-operation between Territorial Communities or Authorities (Madrid, 21.V.1980). *European Treaty Series*. No. 106. URL : <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/rms/0900001680078b0c>.
36. Про приєднання України до Європейської конвенції про основні принципи транскордонного співробітництва між територіальними общинами або органами влади 1980 року : Постанова Верховної Ради України від 14.07.1993. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3384-12/ed19930714#Text> (перша редакція).
37. Асоціація європейських прикордонних регіонів (Association of European Border Regions (AEBR) – об'єднання, створене у 1971 році представниками десяти прикордонних регіонів Європи (цьому передувало створення Постійної конференції прикордонних регіонів Європи (17-18 червня 1971 року), яка пізніше отримала назву «Асоціація прикордонних регіонів Європи»). АЕВР є дорадчим органом РЄ та Європейського Союзу.
38. European Charter of Local Self-Government (Strasbourg, 15.10.1985). *European Treaty Series*. No. 122. URL : <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/rms/090000168007a088>.
39. Про ратифікацію Європейської хартії місцевого самоврядування: Закон України від 15.07.1997 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/452/97-%D0%B2%D1%80#Text>.

40. Європейська хартія місцевого самоврядування (м. Страсбург, 15 жовтня 1985 року). Офіційний переклад, що відповідає тексту, опублікованому в «Офіційному віснику України» від 03.04.2015 № 24 на заміну тексту, опублікованому в «Офіційному віснику України» від 04.06.2013 № 39. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text.

41. Про уповноваження А. Близнюка на підписання Додаткового протоколу до Європейської хартії місцевого самоврядування про право участі у справах місцевого органу влади: Розпорядження Президента України від 8 вересня 2011 року 275/2011-рп. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/275/2011-%D1%80%D0%BF#Text>.

42. Додатковий протокол до Європейської хартії місцевого самоврядування про право участі у справах місцевого органу влади (Утрехт, 16 листопада 2009 р.). URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_946#n2.

43. Європейська Хартія про місцеве самоврядування. Пояснювальна записка: English edition: European Charter of Local Self-Government. *Council of Europe*: Printed at the Council of Europe. 56 p. URL : <https://samoorg.com.ua/wp-content/uploads/2008/04/YEHMS.pdf>.

44. Європейська хартія місцевого самоврядування в Україні: питання реалізації та контролю = The European Charter of Local Self-Government in Ukraine: Issues of Enforcement and Control / М.В. Гірняк; Укр. асоц. місц. та регіон. влад, Укр. акад. друкарства, Львів. міськрада. Л.: Каменярь, 2004. 58 с.

45. Additional Protocol to the European Outline Convention on Transfrontier Co-operation between Territorial Communities or Authorities, Strasbourg, 9.XI.1995. *European Treaty Series*. No. 159. URL : <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/rms/090000168007cdae>.

46. Додатковий протокол до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями (Страсбург, 9.11.1995 р.). URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_099#Text.

47. Protocol No. 2 to the European Outline Convention on Transfrontier Co-operation between Territorial Communities or Authorities concerning interterritorial co-operation Strasbourg, 5.V.1998. *European Treaty Series*. No. 169. URL : <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/rms/090000168007f2cb>.

48. Протокол № 2 до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями, який стосується міжтериторіального співробітництва (Страсбург, 5.05.1998 р.). URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_520#Text.

49. Про внесення змін до Постанови Верховної Ради України «Про приєднання України до Європейської конвенції про основні принципи транскордонного співробітництва між територіальними общинами або органами влади 1980 року» та про ратифікацію додаткових протоколів до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями: Закон України від 24.06.2004 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1879-15#Text>.

50. Дуже слушними є зауваження про те, що вказане стосується «і територій, відокремлених морем» (Мужикова Н., Чабак Л. Транскордонне та єврорегіональне співробітництво рубіжних областей. *Освітній пакет для тематичного короткотермінового семінару*. Чернігів, 2009. С. 14; а також згадка про застосування «принципів морських кордонів» [21]).

51. Протокол № 2 до ЄРК. «Стаття 5. Для цілей цього Протоколу “*mutatis mutandis*” означає, що у Рамковій конвенції (ЄРК) та Додатковому протоколі (Додатковому протоколі до ЄРК) термін «транскордонне співробітництво» означає «міжтериторіальне співробітництво» і що статті Рамкової конвенції та Додаткового протоколу застосовуються, якщо інше не передбачено цим Протоколом».

52. Віденська декларація 25 червня 1993 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_189#Text.

53. «О хорошей практике приграничного и межтерриториального сотрудничества территориальных сообществ или властей и устранение препятствий ему» (19 января 2005 года): Рекомендация NR (2005) 2 Комитета министров Совета Европы государствам-членам. Неофіційний переклад рос. Мовою. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_667#Text.

54. Вильнюсская декларация «О региональном сотрудничестве и укреплении демократической стабильности в большой Европе», Вильнюс, 3 мая 2002 г. URL : <http://www.mid.ru/bdomp/ns-dos.nsf>.

55. Chisinau Political Declaration on Transfrontier and Interterritorial Co-operation between States in South-Eastern Europe, Chisinau, 6 November 2003. URL : <https://wcd.coe.int>.

56. Protocol No. 3 to the European Outline Convention on Transfrontier Co-operation between Territorial Communities or Authorities concerning Euroregional Co-operation Groupings (ECGs), Utrecht, 16.XI.2009. *Council of Europe Treaty Series*. No. 206. URL : <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/rms/0900001680084827>.

57. Про уповноваження А. Ключова на підписання Протоколу № 3 до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними громадами або властями стосовно об'єднань єврорегіонального співробітництва (ОЕС) : Розпорядження Президента України від 6.09.2011 р. № 273/2011-рп. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/273/2011-%D1%80%D0%BF#Text>.

58. Протокол № 3 до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними громадами або властями стосовно об'єднань єврорегіонального співробітництва (ОЕС), Utrecht, 16.XI.2009. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_947#Text.

59. Про ратифікацію Протоколу № 3 до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними громадами або властями стосовно об'єднань єврорегіонального співробітництва (ОЕС): Закон України від 16.05.2012 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4704-17#Text>.

60. Щодо набрання чинності міжнародним договором для України: Лист Міністерства закордонних справ України від 27.11.2012 р. № 72/14-612/1-3548. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v3548321-12#Text>.

61. Варшавская декларация. Итоговая декларация саммита (Варшава, 16 – 17 мая 2005 года). URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_716#Text.

62. Групировка = Grouping // The Oxford Russian Dictionary. Third edition. Russian-English/English-Russian. Oxford : University Press, 2000. 1295 p.

63. Занотуємо, що право на укладення угод про співробітництво, які можуть передбачати створення органу транскордонного співробітництва (“may set up a transfrontier co-operation body”) закріплено у ч. 1 ст. 1 Додаткового Протоколу до ЄРК (див. про це вище). Офіційний переклад терміносполучення “Euroregional co-operation grouping (ECG)” – «об'єднання єврорегіонального співробітництва (ОЕС)», але з метою усунення багатозначності терміну «об'єднання», ми використовуємо термін «угруповання».

64. Model Legal Provisions to Ensure the Implementation of the Protocol On Euroregional Co-operation Groupings (ECGs): Revised version of the APPENDIX to Protocol No. 3 to the European Outline Convention on Transfrontier Co-operation between Territorial Communities or Authorities concerning Euroregional Co-operation Groupings (ECGs) (CETS No. 206), approved by the Committee of Ministers on 10.09.2015. URL : <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=090000168048d9f3>.

65. Відповідно до п. 4 ст. 13 Протоколу № 3 до ЄРК Сторони можуть заявити, що «положення Додатка, як тільки вони вводяться до їхньої правової системи, є здійснюваними заходами», зазначеними в п. 1 цієї статті. При цьому, слід мати на увазі, що положення Додатка «не є автентичним тлумаченням» положень, охоплених у Частині I Протоколу № 3 до ЄРК (п. 5, ст. 13).

Кузнецов С. С. Чорноморський басейновий єврорегіоналізм: керівне положення правової (морської) доктрини (євроінтеграційний вимір: Україна – Рада Європи)

У статті проведено аналіз підстав прийняття Чорноморського басейнового євро-регіоналізму як керівного положення правової (морської) доктрини для України. За результатами дослідження змісту нормативно-правових актів, яких було прийнято у рамках діяльності Ради Європи, та наданих у цих актах визначень понять автор пропонує власну дефініцію поняття, що охоплюється терміносполученням «Чорноморський басейновий єврорегіоналізм»: практика формування правового режиму регіонального співробітництва держав-членів Ради Європи у сфері реалізації спільних інтересів та захисту від спільних загроз, що стосуються морської діяльності у басейні Чорного моря. Автор пропонує розглядати Чорноморський басейновий єврорегіоналізм як одне з керівних положень правової (морської) доктрини для України; при цьому запропонованою формою об'єднання транскордонного співробітництва є угруповання єврорегіонального співробітництва. У статті підсумовується, що поняття, яке охоплюється терміном «регіоналізм», можна, в загальному вигляді, визначити як практику формування правового режиму регіонального співробітництва – спільних дій у сфері реалізації спільних інтересів або захисту від спільних загроз у певному регіоні. «Єврорегіоналізм» визнається практикою формування правового режиму регіонального співробітництва держав-членів Ради Європи у сфері реалізації спільних інтересів та/або захисту від спільних загроз в Європі. «Морський регіоналізм» є практикою формування правового режиму регіонального співробітництва будь-яких заінтересованих суб'єктів у реалізації спільних інтересів та/або захисту від спільних загроз, що стосуються морської діяльності у певному морському басейні. «Морський єврорегіоналізм» – практика формування правового режиму регіонального співробітництва держав-членів Ради Європи у сфері реалізації спільних інтересів та/або захисту від спільних загроз, що стосуються морської діяльності у певному європейському морському басейні. Якщо зазначене стосується басейну Чорного моря, то слід розуміти, що йдеться про «Чорноморський басейновий єврорегіоналізм».

Ключові слова: єврорегіон, єврорегіоналізм, морський єврорегіоналізм, транскордонна співпраця, міжтериторіальна співпраця, угруповання єврорегіонального співробітництва, Чорноморський басейновий єврорегіоналізм.

Кузнецов С. С. Черноморский бассейновый еврорегионализм: руководящее положение правовой (морской) доктрины (евроинтеграционное измерение: Украина – Совет Европы)

В статье проведен анализ оснований принятия Черноморского бассейнового еврорегионализма как руководящего положения правовой (морской) доктрины для Украины. По результатам исследования содержания нормативно-правовых актов, принятых в рамках деятельности Совета Европы, и данных в этих актах определений понятий, автор предлагает собственную дефиницию понятия, охватываемого термины «Черноморский бассейновый еврорегионализм»: практика формирования правового режима регионального сотрудничества государств-членов Совета Европы в сфере реализации общих интересов и защиты от общих угроз, касающихся морской деятельности в бассейне Черного моря. Автор предлагает рассматривать Черноморский бассейновый еврорегионализм как одно из руководящих положений правовой (морской) доктрины для Украины; при этом предлагаемой формой объединения трансграничного сотрудничества является группировка еврорегионального сотрудничества. В статье делается вывод о том, что понятие, охватываемое термином «регионализм», можно, в общем виде, определить как практику формирования правового режима регионального сотрудничества – совместных действий в сфере реализации общих интересов или защиты от общих угроз в определенном регионе. «Еврорегионализм» признается практикой формирования правового режима регионального сотрудничества государств-членов Совета Европы в сфере реализации общих интересов и/или защиты от общих угроз в Европе. «Морской

регионализм» является практикой формирования правового режима регионального сотрудничества любых заинтересованных субъектов в реализации общих интересов и/или защиты от общих угроз, касающихся морской деятельности в определенном морском бассейне. «Морской еврорегионализм» – практика формирования правового режима регионального сотрудничества государств-членов Совета Европы в сфере реализации общих интересов и/или защиты от общих угроз, касающихся морской деятельности в определенном европейском морском бассейне. Если указанное касается Черного моря, то следует понимать, что речь идет о «Черноморском бассейновом еврорегионализме».

Ключевые слова: еврорегион, еврорегионализм, морской еврорегионализм, трансграничное сотрудничество, межтерриториальное сотрудничество, группировка еврорегионального сотрудничества, Черноморский бассейновый еврорегионализм.

Kuznetsov S. The Black Sea basin Euroregionalism: the guiding principle of the legal (maritime) doctrine (Eurointegration dimension: Ukraine – Council of Europe)

The article analyzes the grounds for adopting the Black Sea Basin Euroregionalism as the guiding principle of legal (maritime) doctrine for Ukraine. Based on the results of the content study of the normative legal acts which were adopted within the framework of the Council of Europe activities and the definitions of concepts provided in these acts, the author suggests his own definition for the term covering the terms “The Black Sea Basin Euroregionalism”, and namely: the practice of regional cooperation legal regime forming between member States of the Council of Europe in the field of common interests realization and protection against common threats to maritime activities in the Black Sea basin. The author suggests considering the Black Sea Basin Euroregionalism as one of the guiding principles of the legal (maritime) doctrine for Ukraine; at the same time, the suggested form of cross-border cooperation unification is the Euroregional cooperation groups. The article concludes that the concept covered by the term “regionalism” can be defined, in general, as the very practice of regional cooperation legal regime forming – the joint actions in the field of common interests realization or protection from common threats in a particular region. “Euroregionalism” is defined by the practice of regional cooperation legal regime forming between member States of the Council of Europe in the field of common interests realization and / or protection against common threats in Europe. “The Maritime Regionalism” is the practice of regional cooperation legal regime forming between any stakeholders in the realization of common interests and /or protection against common threats related to maritime activities in a particular sea basin. “The Maritime Euroregionalism” is the practice of regional cooperation legal regime forming between the member States of the Council of Europe in the field of common interests and/or protection against common threats concerning maritime activities in a particular European sea basin. If this applies to the Black Sea basin, it should be understood that it is about “The Black Sea basin Euroregionalism”.

Key words: Euroregion, Euroregionalism, Maritime Euroregionalism, cross – border cooperation, interterritorial cooperation, Euroregional cooperation groups, the Black Sea Basin Euroregionalism.

